

Wrzesińskie powiatowe silva rerum

„Silva rerum” znaczy dosłownie „las rzeczy”, a w rozumieniu stosowanym od kilku wieków oznacza zbiór rozmaitych wiadomości albo utworów różnej treści. W dawnej Polsce nazwą „silva rerum” określano księgę domową lub rodzinną, w której członkowie bliższej i dalszej rodziny oraz goście dorywczo i okazjnie w różnej formie zapisywali, czy nawet komentowali, ważne i mniej ważne wydarzenia, głównie rodzinne. Do takiej właśnie formy nawiązuje prezentowane tutaj „silva rerum”, które powstało jako zbiór różnych wiadomości zamieszczonych na łamach „Orędownika Wrzesińskiego” w latach 1920-1939.

Września politycznie (8)

Wprowadzenie. Obraz polityczny Wrześni i powiatu wrzesińskiego w okresie II Rzeczypospolitej nie odbiegał od politycznego obrazu całej Wielkopolski w tym okresie. Najlepiej obrazują to wyniki wyborów parlamentarnych.

W wyborach do Sejmu i Senatu 1922 roku obóz narodowy występujący pod nazwą Chrześcijańskiego Związku Jedności Narodowej uzyskał we Wrześni 59,3% głosów. W wyborach 1928 roku na endecję, która wystawiła Listę Narodowo-Katolicką, głosowało we Wrześni 57,9% obywateli, a w powiecie wrześńskim (bez Wrześni) 23,4% obywateli. Kolejne wybory 1930 roku przyniosły Stronnictwu Narodowemu we Wrześni 53,7% głosów, w powiecie wrześńskim 25,7% głosów. Wybory parlamentarne w latach 1935 i 1938 przeprowadzone zostały według zupełnie innej ordynacji wyborczej, dlatego ich wyniki trudno porównywać z poprzednimi, w każdym razie głównymi rywalami politycznymi pozostawały w mieście endecja i rządząca sanacja, w powiecie wiele znaczyli także socjaliści i ludowcy.

W latach 30-tych znacznie większemu niż poprzednio upolitycznieniu uległy wybory samorządowe. Z tego powodu ich wyniki lepiej obrazują poglądy polityczne wrześnian w tym okresie niż wyniki wyborów parlamentarnych. W wyborach do Rady Miejskiej we Wrześni w 1933 roku Obóz Narodowy uzyskał 43,8% mandatów, a w niezatwierdzonych ostatecznie wyborach 1939 roku 62,5% mandatów. Wszystkie wyniki wyborów świadczą o bardzo mocnej pozycji politycznej obozu narodowego we Wrześni, gdzie zawsze głosowała na jego listy zdecydowana większość mieszkańców. Podobnie było w drugim mieście powiatu – Miłosławiu, natomiast w innych miejscowościach powiatu głosy odbierali endecja przede wszystkim socjaliści (PPS), traktowani jednak przez narodowo-katolicką prawicę podejrzliwie, lub ludowcy (PSL „Piast”). Natomiast ogół społeczeństwa powiatu był zdecydowanie antykomunistyczny.

1927 (styczeń)

O dzisiejszych czasach

Redukcja, obdukcja, obstrukcja, zmniejszona produkcja, co chwilę nowa instrukcja,

Dyplomacja i libacja, szyk i gracia, defraudacja, manifestacja, racja czy nie racja, zła reputacja,

Ciągle nowe ministerstwa, fałszerstwa, zdzierstwa, oszczerstwa, kradzieże, oszustwa, morderstwa, Młodzież zepsuta miast czerstwa, Łotrstwo, szpiegostwo, sobkostwo,

Rachunki, spelunki i trunki,

Związki, paplaniny, sjęsty, o lada głupstwo protesty, patriotyczne niby-gesty,

Zjazdy, rozjazdy, krzyki, medale, odznaki, pomniki, różne kliki, żywioł dziki, pchają się do polityki, Sztandary, rocznice, ofiary, zbiórki, rozbiórki i dary,

Wykolejenia, trzęsienia, pożary,

Narady, manewry, parady,

Sporty, mecze, olimpiady,

Komuniści, socjaliści, monarchiści i faszyci,

Mordy, strajki, ludziom plotą różne bajki, żaden program się nie ziści.

1927 (maj)

Socjalistyczne obchody pierwszomajowe

to we Wrześni nowość. Pierwszy tegoroczny występ czerwonej gwardii wykazał, że obchody te tylko na rozkaz partii się wykonuje. Wśród 220 uczestników pochodu nie było ani jednego poważniejszego robotnika miejskiego, szeregi wypełniali zbałamuceni pracownicy wiejscy w liczbie około 200, a tylko około 20 było młodych niedorośliwych, częściowo agitatorów z miasta.

1931 (lipiec)

W bieżącym tygodniu ponownie dwukrotnie rozrzucono po mieście w znacznej ilości ulotki **komunistyczne**. Dwie osoby podejrzane przyaresztowano. Treść ulotek to zwykłe zachwalanie „raju” bolszewickiego i nawoływanie do wystąpień przeciw burżuazji! Ogłupianie ludzi frazesami i obietnicami, których nikt nigdy nie spełni, zachwalanie krwawego piekła

bolszewickiego jako ideału wolnego państwa dla wolnych obywateli może mieć powodzenie chyba u ludzi bardzo naiwnych i nieoświeconych. Nie daj Bóg, aby patriotyczna zawsze Września miała przyczynić się do tego, żeby w Polsce zapanowały hordy bolszewickie. Dzieci Wrześńskie i ich potomkowie winni raczej zwalczać ruchy komunistyczne.

1932 (marzec)

W dniu 15 bm. zostali aresztowani przez policję **wrześińscy komuniści** – bracia Piotr i Michał Sz., Kazimierz M., Feliks M., Adam N. i Wawrzyn J. Wymienieni zachowywali się bardzo prowokacyjnie i przechodnie koło ratusza kilkakrotnie usłyszeli okrzyki na cześć bolszewickiej Rosji, co spowodowało zbiegowisko na ulicach koło ratusza. Po przeprowadzeniu dochodzeń zostali wszyscy wypuszczeni na wolność w dniu 16 bm.

1934 (sierpień)

Sąd Okręgowy w Gnieźnie skazał na **6 lat więzienia** znanego działacza komunistycznego Józefa M. z Wrześni, a na 1 rok więzienia malarza Franciszka W. M. 27 czerwca br. przywiózł do Wrześni większą ilość ulotek, z których część polecił rozrzuścić W.

1936 (kwiecień)

W czasie **zajść bezrobotnych** w dniu 7 lutego br. aresztowano i osadzono w tutejszym więzieniu J. i P., którzy wraz z innymi pozostającymi na wolności W., J., M., N., A., P. stanęli przed sądem. Mieli oni rzekomo zorganizować pochód około 400 bezrobotnych przez ulice miasta w celu pójścia do burmistrza. Zebrani demonstrowali głośno. Sąd skazał każdego z nich na 8 tygodni więzienia.

1938 (kwiecień)

Precz z obchodami 1 maja. Pod hasłem „Katolicy w Polsce nie chcą pochodów 1-majowych” zwrócili się organizacje wchodzące w skład Akcji Katolickiej archidiecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej do wojewody poznańskiego z wnioskiem, aby

„Silni! zwarci! gotowi!”
Silni, zwarci, gotowi
Na pierwszy niesiem zew
— Złoto, srebro — skarbowi,
A samej Polsce — krew!
Silni, zwarci, gotowi
Pragniemy plunąć w twarz
Zachłannemu wrogowi
I rzec mu — oto masz!
Silni, zwarci, gotowi
Niesiemy sztandar swój,
Co wiódł ku Grunwaldowi
Praojców naszych w bój.
Silni, zwarci, gotowi
— Z ziemi — morza — chmur...
Zadamy śmierć wrogowi,
— Gdy ruszy granic mur.
Silni, zwarci, gotowi
Wpatrzeni w Wodza twarz,
Posłuszni rozkazowi
Czekamy słowa: „MARSZ!”
Z. P. Września.

KATOLICKI
NARÓD
GŁOSUJE
NA
24

Pamiętaj
abyś się później przed samym sobą nie wstydział, głosując na inny numer listy, jak **24**

Mąż w podróży.
Moja Kochana! W dzień wyborów będę napewno w domu i pójdę głosować na „24”, gdyż chodzi mi o naród i państwo. Przypilnuj tylko, żeby ciotka Słasia i stryj Bołós, Wanda i wuj Władek nie zapomnieli o swych świętych obowiązkach. Kartki wyborcze „24” leżą w biurku w prawej szufladzie.

w dniu 1 maja nie zezwolił komunie na manifestacje uliczne. Katolicy zrzeszeni w tychże organizacjach uzasadniają swój wniosek tym, że w ubiegłych latach w czasie pochodów pierwszomajowych padały bluźnierstwa, obelgi, pogroźki pod adresem Boga, Kościoła i Państwa Polskiego. Akcja Katolicka we Wrześni zwróciła

się do p. Starosty i wydanie zakazu urządzania manifestacji 1-majowych na terenie miasta i powiatu.

Marian Torzewski